

מסורת הש"ס

(א) ר"מ, (ב) ר"מ, (ג) רש"א,

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ויודק וכו'
דמספקא ליה באיזה צד
זכין לנדוק: (ג) ד"ה שרגלים
וכו' נשדה זו שטומת:
(ג) תום' ד"ה מארבע וכו'
דליכא התם למאן דאמר
דלכ"ע צודק אמה:
(ד) בא"ר צין כון לטק ואין
ראוי להיות:

מוסף רש"י

אם יש ביניהם מאורע גדול
שמוצאם. ויש צורך לטפל
לשם מחלתו כי צריך לטפל
אצבע, ידועי לרבות המערה,
וזה שם מוסכסין תוך מוסכסין
במדת אצבע אצבע, שאלה
תחתול חלל ויחלפני שם
הזה, ודבר מוקד לא צלצלת
דרכן ויש (וידו דה). הרי
זה שנותן בפרט. וקט
מוקדן ואלפי שם שאלה
כלא, דברקניקת לא שם שמוצאם
לחור כוין שמוצאם מוסכסין
לאורך המערה. דלסטרמי
איתרמי, דלל הספיק קמור
זה אלל זה שמוצאם מוסכסין
ואחלו וסמנת קבדות זה
לחוש שמה נעשו שם זה
מעוות אחל מכלל אחל
מכלל אחל בלחש שם זה
עש, עש, עש, עש, עש
ממנו ואללן עשר שם אלה,
שאל מוסכסין ויש מעוות,
ואחל עשרים (וידו דה).

מוסף תוספות

א. דהא פשיטא דל
ממעניין יושב מחספה
אלא שמוס דאמרין יו
אזו וברידו ליכא למימ
הכי רמנן. ג. שבח
או שנים און תולין שלא
נקברו שני ימי שעה
היה דעתם לפנותם א
בשרה בשדה כל השות
הבעלים אל קנו מקום.
פי' דאמיין בלש' סה.
דמייין בלש' סה.
רענא. ד. אל נהירא
לאוקמה ר' תנאי.
רמנן. ה. כפי סדר מתי
לקברו שלשה מתי
בערנה שרבה ד.
וארבה שרבה אבות. טוס
ר' יאמאור ד. ו.
שמענא בעל השנים מחתול
למורד מראש הכרע ד
עשרים שמוס וכו', ו
השלישי אמר אזל לרח
אחתא יכול להכי או ד
מעה היה לרח או ד
צריך לבדוק. קרן. ז. דהא
ר' שמעון אוקמינא דהכי
פרכין יו רבנא היה
רענא. ח. וזו היה שמוס
אוקשיימו מל. אל תנאי
ליה לברור דליכא מתי
הכי. קרן. ט. שלא אמר
לכאמנת כירבעא אמנת
והר' חומשי' (באלכסנר)
מברוכב בעבור.
רענא. י. אלא הכא ה"פ
ש' אל דר' חייא אוקמינא
ישרות אל ענין אלקות
שהיה מתעסק והוא
לאותא אל פגע בעין
ומכאן עד שהוסיף
באלכסנר שני אמות ועלו
לכ' אמות. ס.

רבינו גרשום

אבל אם מצא ג' וביניהם
מד' אמות ועד ח'. הכי
משמע ליה להאי תנא
דסתם מערה ד' אמות על
ח' באורך אית לה ומשום
הכי אם מצאן הני ג' בד'
אמות איכא למימר דג'
כוכין ברוחב היו מושכבין
ובודאי שכונת קברות היא
ובודק עוד והכי טביר ליה
דג' כוכין דינייהו הכי

מרחיק מכותל זוית המערה
שלישי ב' טפחים והכוח
שבין כוח לכוח ולשני צדי
זה היה אורך המערה אבל
מכל וכל ואכתי הוה בדעת
ב' טפחים היינו י' טפחים
להפסקות שהן ב' אמות וכו'

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

קב.

עין משפט
נר מצוה

פמ א מיי פ"ט מהל'
טומאת מת הל' ג:
צ ב מיי שס הלכה א:

רבינו גרשום (המשך)

[illegible][illegible][illegible]

פרט לידוע דדוקא נמצא הוא דזעינן מושב דדרכו פרט ליושב
ושראש מומה בין ירימתי דאית לן למימר דנכיי הוא דישאל לא
מושבין ליה אבל ידוע שישראל הוא בכל ענין שיהיה יש לו תפוסה
ותימה לפירושו דמאי אשמעי' אטו סלקא דעמיך דמושבא דדרכו
יגרסו שיהיה לו תפוסה כיון שדעו

שהוא ישראל^א ועוד קשה ללא הי
דומיא דמת פרט להרוג ולא דומיא
דמוסב^ב {פרט ליושב} דכדכו^ג {פרט
לראשו צין ארכוזומיון} ונראה לפרש
פרט למצוי פי' פרט לידוע ולא כידוע
דקאמר התם אחד ידוע ושנים
תחלה דההוא ידוע שהוא נקבר שם
ולא כידוע שלשם קבורה נקבר אבל
האי פרט למצוי היינו כידוע שלשם
קבורה נקבר שם דיש לו שכונת
קברות ואסור לפנותו משם ואע"פ
שהוא קבר יחידי כדמניא בפ' נגמר
הדין (סנהדרין 97 מ:). קבר הידוע
אסור לפנותו פנהו מקומו אסור
בהנאה רש"י וכן פרי"ז בזויר א
דאמר בזויר דבעי' שלשתן ידועין
[אין] תחלה פ"ה להלכתא גמירי לה
ואין נראה לר"י ללא שייך כאן הלכתא
גמירי דהוי דבר שיש בו טעם דכשיש
ב' שלא היו ידועים ואחד ידוע לית לן
למימר שלשם קבורה תמוך שם כיון
שהיו שם עדיין שנים שהרי כשנקבר
זה לא היו אותן ב' ידועין^ד וכן ב'
ידועין ואחד תחלה אבל שלשתן ידועים

או שאין ידועין סתמא דמילתא דלשם קצורה הניחוס שם:
מארכב אמות ועד ח'. פ"ה דק"ל להאי תנא דמוכח של
מערה ד' אמות על ח' וס"ל נמי דג' ממים נקבדין בכותל מערה
ללא הוי אלא ד' אמות וקשה לר"י דלקמן דייק מני אי ר' שמעון
אי רבנא הו"ל למידק נמי דלא איתא לא כמר ולא כמר דהא אין
צ"ן כוך לכוך כשיעור שיש בשלשמתיו שהוא אמה צינתיים לבע"ע
ומיהו איכא למימר דמתני' כרשב"י דלמך הכל כפי הסעל^א ועוד
הקשה ר"י דהך משנה דהמואל מת איתא נמי בזהלות (פט"ו מ"א)
וקתני נמי התם בסיפא הבדוק בודק אמה ומניח אמה ואי סבר
האי תנא דליכא אלא צ' טפחים צ"ן כוך לכוך אמת מניח אמה^ב
ומיהו בלח"ה צריך ליתן טעם אמאי דקתני בתוספתא דזהלות (פט"ו)
דאיכא התם (א) מאן דלמך^א [דלצ"ה] בודק אמה ומניח שמים אמאי
מניח צ' כיון שאין כ' אס אמה צ"ן כוך לכוך אבל ודאי קשה לפ"י
דלמך ר' שמעון בסמוך רואין את האמנעטעס כאלו אין אמה ואשר
מטערפין מד' אמות ועד ח' והיאלץ יטערפו לשיעור ד' אמות אי רואין
ללאמנעטס כאלו אין א"כ הוי אמה צ"ן כוך לכוך ואין (א) להיות אלא
צ' טפחים כיון דשלשתן צד' אמות ומפרש ר"ת דהך ג' דקתני
הכא שנים מהן מרווח המערה ואחד מאורן^ב ויש צ"ן כוך לכוך אמה
כשיעור דמתני' וד' אמות היינו לשנים שברוח צ' אמות ואמה
צינתיים הי' ג' והשלישי ינאם בסוף אמה רביעית הוי אמה מרווח
המערה וחצי אמה מארכה בזוית והשתא אחי שפיר דכשמתאן רלופין
במש רואין אמת כאלו אין וליכא אלא אמה צ"ן כוך לכוך^א:
בודק הימנו וזה"ל ב' אמה. רגילין הוי להניח אמה מרגלותיו
כלפי הכתער ומיימי בשמאלא דקשוו ללד מערה ומרגלותיו

הפוכין לזד אחרת דלית לן למימר ממערה אחרת הוא לפיך צודק
להלן כ' אמה: **במאי** אוקימתא בר"ש. הלשון דחוק מאד דמשמע
דמשום דאוקמה בר"ש פריך והדר פריך מני אי ר"ש אי רבנן
דלא אחיז כשום מנהג ועוד דמגופה מלי למיפך דכיון דקתני
דמערה ארכה ח' א"כ כ' ומרתני הוא¹ ו**בכגון** שברק בא"בסונא.
פ"ה זאלכסון ד' על ו' הן² [אמות] כאלכסון
של ה' על ה' ולא יתכן³ שיהי ד' על ו' תן
החוט בזאלכסון של ד' על ד' כה יהיה לו ד'
אמות וחי' חומשין ועוד נשאר זד למטה ב'
אמות וצין הכל לא יהא החוט ארוך אלא ו'
אמות ושגשה חומשים וכל שכן אם ילך החוט
ציושר זאלכסון מוארבע על ו' שיהא פחות
ועוד על כרחך זאלכסון של ה' על ה' גדול
יותר דהא צה' על ה' יש כ"ה אמות ובארבע על ו' יש כ"ד':

הכא
ש"ר ש' וסיפא רבנן: ה"ג וקגון דדקן באלנסונא. וכ"כ בפר"ח
על ד' ובשמאל ג' מתים ורואה לבדוק לפניו כותלי המערה
תל שארכו ו' נמצא מקום הכוכין בתוך כותל המערה ארבע
אמות

[illegible]

מלא שלשה: מתים מושכבים כדרךך זה בצד זה אם יש צין הראשון לשלישי קרוב לר' אמות או קרוב לר' הרי זו שכינת מצבות ולא יתלם מכאן דקנו מקומן דמצבירא ליה להאי תנא תוכה של מערה ארבע אמות על ח' דמצבירא ליה נמי שג' מתים נקברים בצבות רחבה דלא הוה אלא ארבע

אמות כ"ד ג' אמות לשלשה כוכין
 וז' טפחים בין כוך לכוך וטפה לוזית
 והרי ו' טפחים סך הכל ד' אמות
 ויבטול הארוך ח' אמות יקבור לפי
 השבון ו' מתים ז' אמות ושי
 האמות הנותרות הן י"ב טפחים לא
 אמרן ו' טפחים לה' אצילות שבין שפת
 הכוכין טפחיים לכל אצור ואצור שאלו
 טפחיים לוזיות והלכך כשמואלן שלשה
 בכותל ד' אמות איכא למימר וזהו
 כותל קצר של מערה שנגד הפתח.
 וזה"ל איכא לספוקי בכותל הארוך
 אלא שעדיין לא נתמלאו כל הכוכין.
 וכאן אם מלא ג' מפתחין בכותל ח'
 הממירין בצורך המערה נקבור אלא
 שעדיין יש כלא ג' כוכין שנתמלאו
 עפר כשנפלה המערה ועדיין לא
 נקבור בהן מת. אבל מלאן רלופין יותר
 משיעור הזה אין זה שכות קברות
 אלא ע"י הדחק נקבור לשם על מנת
 לפנות היום ולמחר לא קנו מקומן
 וגם אין צריך לדבוק יותר. הנה לא
 גרסינן כמלא המטה וקוצריה: וצורך
 ממנו ולכן כ' אמה. היכא דמלא ג'

צד' אמרינן רוחב המערה הוא וכנגדו פתח החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה חוץ לחצר והחצר צינ' שייפין הלכך בודק ממקום שכלים גוף המתיים לל' המערה כ' אמה כ"ד ח' אמות אורך המערה ובודק בכללים משני צדדין ואח"כ בודק ש' אמות דלחצר מפני המערה המפותות לה מנאין ומכאן לר"ש נמי דהיינו בדיקה כ' אמות כנגד החצר בשביל ד' המערות מכאן ומכאן וחוץ לחצר עדיין ח' אמות מפני מערה חיצונה שכנגד זו הרי כ"ב אמה ולקמ' פריך אלאמאי לא קאמר בודק כ"ב אמה. וה"ה דליכא לספוקי בהך ג' מתיים ששארבע אמות שמה וזה אורך המערה שקובצין בה ועדיין לא נתמלאת ואריך נמי לבדוק כנגדן עד ד' אמות שיש מכאן עד כותל הארץ שכנגדו דלמא כנגד מתיים הללו יש מתיים אחרים הקצורים בצוותא שהו' ארוך ח' אמות צריך לבדוק מלמטה ומלמעלה כ' אמה דהיינו מ' אמה דלמא זוהי מערה שצמורה החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה צמערב החצר א"נ זוהי שצמערב החצר ויש עדיין מערה אחרת צמורה החצר. ומנא לשון קצר נקט בדיקה כ' אמה דלאשמועי' דאורך' מ' מערות וחצר לא הוו אלא כ' אמה כדלקמן ומדעדת' לא ובודק בדיקות כ' טוואב בכל ד' דליכא לספוקינהו כדפרישית. והיכא דהוו לה ג' מתיים מפחוץ צח' אמות ודאי הדבר ידוע שצבורי המערה נקצבין ולא ברחבה שפ"ח לבדוק אלא כנגד ד' אמות מפני כותל המערה שני שכנגדו ומלמעלה ומלמטה כ' אמה דלמא מערה זו צמורה החצר ויש עדיין מערה אחרת צמערב' או דלמא צמערב החצר היא ויש עדיין אחרת צמורח. וכללא דמילתא כל היכא דמספקא ל' (א) חצר צריך לבדוק מד' רוחותיו לר"ש בודק ממנו והלן כ' דמי יימר דמצית הקצרות זה הויא היא מערה שמה קצר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר ואריך לעשות גם לשם בדיקות דלעיל דכמו שיש כאן קצר יש לומר עדיין יש כאן קצר שהיה קצרים אחרים טוואב: שרגלים לנדר. אחרי שכבר נמא' בצדה (ב) זה שכונת קצרות: שאילו מסתלה מלאו. קודם שמה' ג' מתיים הללו דליכא השתא רגלים לדבר היה נוטלו ואת תפוסתו כדלדארמן [קא:] המוא' מת כו' נוטלו ואת תפוסתו אצל עכשיו שנמא' לנצבוק חשבינן להאוי יחידו שכונת קצרות אלא שעדיין לא נקצר בצדהו' מערה יומר: לעולם ר"ש היא. דלאמר אורך' מערה ח' אמה דלאר' הקצרה: חצר מוא' ארבע' דלמ' ורבי' חנא דבר

בְּצִיּוּתָא אֲלִיבָא דְרִישׁ: יֵשׁ לָהּ תַּפּוּסָא. מֵאַחַר שֶׁמֶלֶךְ מִתִּיב וְלֹא הַרְגִים וְגַם מוֹשְׁבֵינָן כְּדָרְכָן וְיֵשׁוּי הָהוּא תֵּנָה לְעֵלֵי אֲלִיבָא דְרִישׁ הָאֲחֵיתִי: מֵשׁוֹס רִ"ש כּו'. רִ"ש סָתֵם הֵינּוּ ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחִי: כֹּאִילוּ וְטַעְמָא מִפְּרָשׁ לִקְמוֹן בְּשִׁמְעֵינָן [ע"פ]: רִ"ב הוּיִין. שְׂחִי מַעֲרֹת שֶׁל ח' וְשֶׁשׁ דַּחֲזֵר הֵי כ"ב: וְהִי רִבְנָן. מוֹקִי לֶהֱךָ סִיפָא אַע"ג דְּרִישָׁא וְדַחֲזֵי לֹא אֲחִיא כְּרִבְנָן הָאֲמַרִי בְּמִתְנִי' [ק] אֲרוּךְ מַעֲרָה ו' וְתַמְנִי סְרִי הוּיִין י"ב דְּשֵׁנִי מַעֲרֹת וְשֶׁשׁ דַּחֲזֵר: לַעֲוֹלָם. הֵךְ סִיפָא רִבְנָן הִיא כְּלוּמַר שֶׁזָּדֵק מַעֲרָה רֵאשׁוֹנָה בְּאַלְכֶסוֹן כִּי הַמַּעֲרָה הִיא לְרִבְנָן שֵׁשׁ בֶּהָן כּוֹיִין מִכָּאן וּמִכָּאן בְּאֲרוּךְ ד' אֲמוֹת וְהֵן מִסּוּדְרִין 3

ח' הדודק עצמו אמה ובין כוך דארשון לכוך שני ב' טעמים הדודק השני אמה ובין כוך שני לכוך ש' אמה ובין כוך שלישי לכוכל המעדרה טעם א' אבותינו גויפיהו י' אמות בין ההפסקת יתלם שווא רבא י' אמות הכי שני א' מצאנ הני ב' ח' אמות מפורזין אלא למשח שם אשתינו נשלטמן ח' אמות שראוין להיות אבריהם משום אבותא למימ' דאמתי אל הספיקו להשלימי "ואחריכ' דני" כ' אמות כ' אמות י' כוכין י' אמות כל שמה ההפסקת שווא י' לכוך י' כוכין י' כוכין ב' טעם" שם מצאנ מכוון וכוכל וכוכל טעמן מיכן מכוכל וכוכל היי"י ב' טעמים ש' עון כשנות בדרק בדרק הימני והללן י' אמה י' טעמן ח' מעדרה י' בורדר י' טעמן שש אמות